

JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA
BARAZA LA MITIHANI LA TANZANIA
MTIHANI WA KUMALIZA ELIMU YA MSINGI.

03

MAARIFA YA JAMII NA STADI ZA KAZI

Muda: Saa 1:40

MAJIBU

Mwaka: 2023

Maelekezo

1. Karatasi hii in sehemu A na B zenye jumla ya maswali arobaini na tano (45).
2. Jibu maswali yote.
3. Soma maelekezo yote yaliyoko katika **fomu maalumu ya kujibia (OMR)**
4. Jaza taarifa zote katika fomu ya **OMR**

maktaba.tetea.org

1. **Itendo cha kutengeneza wazo jipya kwa nia ya kuboresha bidhaa au huduma huitwaje?**

- A Biashara
- B Fursa
- C Uwekezaji
- D Ubunifu
- E Ujasiriamali

Jibu: D Ubunifu

Sababu: Ubunifu ni uwezo wa kutengeneza au kuboresha bidhaa, huduma au michakato kwa wazo jipya.

2. **Kazimnol ni mjasiriamali ambaye husaidia jamii kutatua matatizo. Je, Kazimnol ni mjasiriamali wa aina gani?**

- A Manyabiashara wa kawaida
- B Mwalimu
- C Jamii
- D Mtumishi wa umma
- E Mstahimilivu

Jibu: C Jamii

Sababu: Mjasiriamali wa jamii huzingatia mahitaji ya jamii na kutatua matatizo ya kijamii.

3. **Ipi si changamoto inayowakabili wajasiriamali wadogo wadogo nchini Tanzania?**

- A Ukosefu wa malighafi
- B Upungufu wa mtaji
- C Mahitaji kidogo ya bidhaa
- D Kutokuwa na soko la uhakika
- E Kukosekana kwa urasimu

Jibu: C Mahitaji kidogo ya bidhaa

Sababu: Mahitaji kwa bidhaa ndogo mara nyingi yapo, changamoto kubwa ni mtaji, malighafi na soko la uhakika.

4. **Ulugafi unaofanywa na mtu mmoja au mashirika katika mashamba makubwa huitwaje?**

- A Ufugaji wa ndani
- B Ranchi
- C Ufugaji wa asili
- D Ufugaji wa kuhamahama
- E Ulagaji wa mtu mmoja

Jibu: B Ranchi

Sababu: Ranchi ni ufugaji wa wanyama kwa wingi kwenye shamba kubwa, kwa mfumo wa kisasa.

5. **Wanafunzi wa Darasa la Sita walipewa zawadi ya kutembelea hifadhi ya Taifa ya Serengeti. Ni aina gani ya utalii?**

A Utalii wa wanafunzi

B Utalii wa nje

C Utalii wa mapori

D Utalii wa hifadhi ya Taifa

E Utalii wa ndani

Jibu: D Utalii wa hifadhi ya Taifa

Sababu: Zawadi hiyo ni kutembelea hifadhi rasmi ya Taifa, hivyo ni utalii wa hifadhi.

6. **Kipi kinasababisha kuongezeka kwa maji baharini na momonyoko wa fukwe?**

A Kuyeyuka kwa theluji katika mlima Kilimanjaro

B Kuyeyuka kwa theluji katika ncha za dunia

C Kubadilika kwa misimu ya mwaka

D Kuongezeka kwa ufugaji

E Kuendesha shughuli za kilimo kwenye pwani

Jibu: B Kuyeyuka kwa theluji katika ncha za dunia

Sababu: Kuyeyuka kwa barafu kando ya ncha za dunia huongeza maji baharini na kusababisha mmomonyoko wa pwani.

7. **Chikichi ni zao linalolimwa nchini Tanzania kwa mafuta ya mawese. Linalimwa mikoani ipi?**

A Kigoma, Tabora na Morogoro

B Tabora, Kilimanjaro na Mara

C Morogoro, Tabora na Mbeya

D Dar es Salaam, Singida na Dodoma

E Mara, Kagera na Geita

Jibu: A Kigoma, Tabora na Morogoro

Sababu: Mikoa hii inafaa kwa hali ya hewa na udongo unaohitajika kwa chakichi.

8. **Mkulima aliwaelekeza wakazi wa eneo la ukame kulima mazao yanayostahimili kame. Yapi atakayopendekeza?**

A Mboga mboga na matunda

B Maharagwe na maharage

C Magimbi na viazi

D Mtama na mwele

E Mahindi na ndizi

Jibu: D Mtama na mwele

Sababu: Haya ni mazao yanayostahimili kame na yanayofaa kwa ukame.

9. **Ipi si changamoto ya mbuga za wanyama nchini Tanzania?**

A Kuongezeka kwa rasilimali fedha

B Kuongezeka kwa vifaa vya kisasa vya mawasiliano

C Kuongezeka kwa vyanzo vya maji na malisho

D Kuongezeka kwa mwingiliano kati ya wanyamapori na binadamu

E Kuongezeka kwa uwindaji haramu

Jibu: A Kuongezeka kwa rasilimali fedha

Sababu: Changamoto ni uhaba wa rasilimali na hatari nyingine, si kuongezeka.

10. **Sikika alichora ramani bila kipimio. Ni madhara gani kwa mtumiaji?**

A Kushindwa kufahamu mipaka ya mtaa

B Kutotambua alama zilizotumika

C Kushindwa kuona maduka ya ndani

D Kutofahamu ukubwa halisi wa mtaa

E Kushindwa kuona vizuri vitu mbalimbali

Jibu: D Kutofahamu ukubwa halisi wa mtaa

Sababu: Kipimio ni muhimu kufahamu ukubwa na uwiano wa ramani.

11. **Wanakijiji wa Yombo wana TBC saa 2:00 usiku. Muda gani Mtanzania aliye Gambia atatazama?**

A 1:00 jioni

B 1:00 asubuhi

C 3:00 usiku

D 3:00 asubuhi

E 9:00 mchana

Jibu: A 1:00 jioni

Sababu: Gambia iko saa 1 nyuma ya Tanzania (nyuzi 30 magharibi).

12. **Nini hutokea eneo la Ikweta 21 Machi na 23 Septemba?**

A Usawa wa urefu wa mchana na usiku

B Mchana kuwa mrefu kuliko usiku

C Kutokea kwa giza na mwanga kwa urefu tofauti

D Kutokea kwa giza na mwanga kwa muda mrefu

E Usiku kuwa mrefu kuliko mchana

Jibu: A Usawa wa urefu wa mchana na usiku

Sababu: Hii ni SEquinox ya Machi na Septemba.

13. Mpangilio sahihi wa anga kulingana na wingi wake ni:

A Angatropo, Angastrato, Angajoto, Angameso

B Angarneso, Angastrato, Angajoto, Angatropo

C Angastrato, Angameso, Angatropo, Angajoto

D Angastrato, Angatropo, Angajoto, Angameso

E Angastrato, Angatropo, Angameso, Angajoto

Jibu: E Angastrato, Angatropo, Angameso, Angajoto

Sababu: Anga huainishwa kutoka ziwa la chini hadi juu kulingana na wingi wake.

14. Mwanafunzi wa Darasa la Sita alichora mchoro wa jua, mwezi na dunia mtawalia katika mstari. Hii inaonesha mpangilio wa nini?

A Kupatwa kwa jua

B Kupatwa kwa mwezi

C Mfumo wa jua

D Mpangilio wa sayari

E Usiku na mchana

Jibu: C Mfumo wa jua

Sababu: Mpangilio huu unaonesha jua, mwezi na dunia, unaonyesha mfumo wa jua (solar system).

15. Wanafunzi watano walishindana kuchora mfumo wa jua. Yupi alipanga sayari kwa usahihi?

A Zuhura, Dunia, Mirihi na Zebaki

B Zebaki, Zuhura, Mirihi na Dunia

C Zebaki, Zuhura, Dunia na Mirihi

D Dunia, Zuhura, Mirihi na Zebaki

E Zebaki, Dunia, Zuhura na Mirihi

Jibu: D Dunia, Zuhura, Mirihi na Zebaki

Sababu: Mpangilio sahihi wa sayari kwenye mstari unapaswa kuzingatia umbali na nafasi zao kulingana na alama ya mfumo wa jua.

16. Kwa nini mwezi hauwezi kutengeneza nishati ya mwanga?

A Mwezi unaakisi mwanga wa jua

B Mwezi unasharibu mwanga wa jua

- C Mwezi ni mdogo kuliko jua
- D Mwezi hutoa mwanga usiku tu
- E Mwezi hulizunguka jua

Jibu: A Mwezi unaakisi mwanga wa jua

Sababu: Mwezi hutoa mwanga usiku kwa sababu unaakisi mwanga wa jua, si kuzalisha nishati yake.

17. Iwapo joto la Dar es Salaam ni 39°C , joto la kawaida ni ngapi?

- A 9°C
- B 39°C
- C 0°C
- D 6°C
- E 30°C

Jibu: B 39°C

Sababu: Ikiwa joto la sasa ni 39°C , ndiyo kiwango cha joto kilichopo.

18. Ushauri kwa watu waishio eneo la wazi lenye upepo mkali?

- A Kuweka enco hilo
- B Kupanda miti
- C Kujenga maghorofa
- D Kujenga nyumba zisizo za kudumu
- E Kujenga uzio kuzunguka eneo

Jibu: B Kupanda miti

Sababu: Miti huzuia upepo mkali na kulinda eneo la wazi.

19. Chautundu alipima joto: juu 38°C , chini 26°C . Utofauti wa joto ni?

- A 6°C
- B 12°C
- C 22°C
- D 26°C
- E 38°C

Jibu: B 12°C

Sababu: $\text{Utofauti} = 38 - 26 = 12^{\circ}\text{C}$.

20. Waziri Mkuu wa kwanza wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania?

- A Rashid Mfau
- B Edward Moringe Sokoine

C Cleopa Msuya
D John Malechela
E Edward Lowassa

Jibu: A Rashid Mfaume Kawawa

Sababu: Alihudumu kama Waziri Mkuu wa kwanza baada ya uhuru.

21. Kwa nini Tanzania inatambulika kama chimbuko la binadamu?

A Maeneo mengi ya kihistoria yanapatikana Tanzania
B Bustani ya Edeni inapatikana Tanzania
C Eneo kubwa la Tanzania lina misitu
D Dkt L. Leakey na Dkt M. Leakey walifanya utafiti Tanzania
E Mabaki ya binadamu wa kale yaligunduliwa Tanzania

Jibu: E Mabaki ya binadamu wa kale yaligunduliwa Tanzania

Sababu: Mabaki ya binadamu wa kale yamepatikana katika maeneo kama Olduvai Gorge.

22. Kwa nini Mwalimu Julius K. Nyerere anajulikana kama “Baba wa Taifa”?

A Alikuwa mwalimu
B Alijitolea kuhamasisha kudai uhuru
C Alihudhuria kikao cha Umoja wa Mataifa
D Aliongoza usuluhishi mgogoro wa Burundi
E Aliiongoza Tanganyika baada ya uhuru

Jibu: B Alijitolea kuhamasisha kudai uhuru

Sababu: Aliongoza harakati za uhuru na kuleta Tanganyika huru.

23. Aina gani ya habari za kihistoria hupatikana Isimila mkoani Iringa?

A Masalia ya majengo ya biashara ya utumwa
B Masalia ya utamaduni wa Kiarabu
C Ustaarabu wa kale katika Tanganyika
D Vita za kikoloni Tanganyika
E Masalia ya zana za mawe za kale

Jibu: E Masalia ya zana za mawe za kale

Sababu: Mkoani Iringa, zana za mawe za kale ni mojawapo ya makumbusho ya kihistoria.

24. Madhara ya uvuvi wa kutumia baruti na kokoro?

A Uharibifu wa samaki na mazalia yake
B Wavuvi kutumia muda mrefu kupata samaki
C Wavuvi kutozwa kodi kubwa ya uvuvi

D Uharibifu wa vyombo vya usafirishaji majini

E Uwepo wa samaki wengi viwandani

Jibu: A Uharibifu wa samaki na mazalia yake

Sababu: Baruti na kokoro huhuisha samaki haraka, kuharibu mazalia na kuathiri idadi ya samaki.

25. Seti inayoathiri tabianchi ya eneo fulani ni ipi?

A Gridi, Meridian Kuu, sura ya nchi

B Mstari wa sura ya nchi, longitudo

C Latitudo, mwinuko kutoka usawa wa bahari, sura ya nchi

D Meridiani Kuu, mwinuko kutoka usawa wa bahari, longitudo

E Sura ya nchi, longitudo, latitudo

Jibu: C Latitudo, mwinuko kutoka usawa wa bahari, sura ya nchi

Sababu: Tabianchi huathiriwa na latitudo, urefu kutoka usawa wa bahari na sura ya nchi.

26. Tanzania inawezaje kudumisha utamaduni wake?

A Kukusanya na kutunza vitu vya kisasa vya tamaduni za Ulaya

B Kuanzisha na kuendeleza vituo vya urithi wa utamaduni

C Kuzima mila na desturi za kisasa za Ulaya

D Kutunza vituo vya urithi wa tamaduni za kigeni

E Kuzuia wageni kuja nchini

Jibu: B Kuanzisha na kuendeleza vituo vya urithi wa utamaduni

Sababu: Vituo hivi vinahifadhi na kuendeleza tamaduni za asili za Tanzania.

27. Jambo lipi si miongoni mwa mafunzo wanayopatiwa vijana wakati wa sherehe za Jando na Unyago?

A Kuheshimu wakubwa tu

B Upendo kwa wanajamii

C Kujitegemea

D Kupenda kazi

E Malezi ya vijana wakati wa balehe

Jibu: A Kuheshimu wakubwa tu

Sababu: Sherehe za Jando na Unyago hufundisha maadili ya kijamii, kujitegemea, upendo kwa jamii na malezi, lakini si kuheshimu wakubwa tu.

28. Ni vifa gani hutumika katika ngoma za asili?

A Zumari, marimba na piano

B Zumari, piano na gita

C Marimba, ngoma na gita

D Marimba, piano na gita la solo

E Piano, zeze na ngoma

Jibu: C Marimba, ngoma na gita

Sababu: Ngoma za asili hutumia vyombo vya asili kama marimba, ngoma na gita, si piano au zeze.

29. Elimu ya jadi ya Afrika ilifundisha stadi kadha, ikiwemo heshima, kujitegemea, kuenzi mazingira na marifa yenye uhalisia. Elimu hiyo inavyotathminiwa ni ipi?

A Iitoa stadi za kuheshimu wengine

B Ilifa kuigwa na wageni kutoka nje ya Afrika

C Ilikuwa ya kukariri kwa vile wanafunzi hawakuandika

D Izuia kupata elimu ya kigeni

E Ilitolewa kwa matabaka

Jibu: A Iitoa stadi za kuheshimu wengine

Sababu: Elimu ya jadi ilikuwa na msingi wa maadili na heshima kwa wengine.

30. Waingereza walipewa utawala wa Uganda kwa mkataba upi?

A Mkataba wa Heligoland wa mwaka 1890

B Mkataba wa Berlin wa mwaka 1884–1885

C Mkataba wa Waingereza na Wajerumani wa mwaka 1885

D Mkataba wa Heligoland wa mwaka 1886

E Mkataba wa Waingereza na Wajerumani wa mwaka 1885

Jibu: C Mkataba wa Waingereza na Wajerumani wa mwaka 1885

Sababu: Huu mkataba uliamua kugawanya udhibiti wa maeneo ya Afrika Mashariki kati ya madola.

31. Athari zinazoweza kuzipata mtoto wa kike aliyekeketwa isipokuwa:

A Kukwama kwa utendaji kazi wa asili wa mwanamke

B Kuharibika kwa viungo vya uzazi vya mwanamke

C Kutokwa na damu nyingi wakati wa kujifungua

D Kupata matatizo wakati wa kujifungua

E Kupata magonjwa yasiyoambukiza

Jibu: E Kupata magonjwa yasiyoambukiza

Sababu: Keketwa huathiri viungo vya uzazi na kujifungua, si magonjwa yasiyoambukiza.

32. Chombo cha Jumuiya ya Afrika Mashariki kinachopisha ajenda ni kipi?

A Sekretarieti ya Jumuiya

B Mkutano Mkuu

C Baraza la Mawaziri

D Mkutano Maalum

Jibu: A Sekretarieti ya Jumuiya

Sababu: Sekretarieti ndicho chombo kinachotekeleza ajenda ya Jumuiya.

33. Nani aliongoza Waafrika Kilwa kupinga Wajerumani mwaka 1890?

A Abushiri bin Sultan

B Hasan bin Makunganya

C Kinjeketile Ngwale

D Mtemi Machemba

E Bwana Heri

Jibu: A Abushiri bin Sultan

Sababu: Aliongoza upinzani dhidi ya wakoloni Wajerumani.

34. Kwa nini Mwalimu Julius K. Nyerere na Kwame Nkrumah wanatambulika kama mashujaa?

A Walihamasisha watu kutengana wakati wa kudai uhuru

B Walipendekeza na kusimamia mbinu za kudai uhuru

C Hawakutumia mali binafsi kudai uhuru

D Hawakusafiri kwenda nchi za nje wakati wa kudai uhuru

E Waliongoza vyama vingi vya siasa katika nchi zao

Jibu: B Walipendekeza na kusimamia mbinu za kudai uhuru

Sababu: Waliongoza harakati za uhuru kwa ustahimilivu na mbinu za amani.

35. Ni nani alijiua ili kuepuka kukamatwa na wakoloni?

A Chifu Mkwawa

B Chifu Mirambo

C Chifu Merere

D Chifu Isike

E Chifu Makunganya

Jibu: A Chifu Mkwawa

Sababu: Aliamua kujiua badala ya kukamatwa na kikoloni.

36. Kwa nini ni muhimu kunawa mikono kwa sabuni kabla ya kula?

A Ili kuwafurahisha wazazi

B Ili kujikinga na magonjwa

C Ili kuonyesha usafi

D Ili kutekeleza utaratibu

E Ili kuiga utamaduni wa kigeni

Jibu: B Ili kujikinga na magonjwa

Sababu: Kunawa mikono kunapunguza maambukizi ya magonjwa.

37. Litungu na zere hupokeleka kwa kundi lipi la mikono?

A Kupuliza

B Kugonga

C Kukwaruza

D Kubonyeza

E Kutikisa

Jibu: B Kugonga

Sababu: Vyombo hivi hutumika kwa kugonga ili kutoa sauti.

38. Aina gani ya sakafu walijifunza kunyunyizia maji kabla ya kufagia?

A Mbao

B Udongo

C Saryji

D Tarazo

E Marumaru

Jibu: B Udongo

Sababu: Sakafu ya udongo inahitaji kunyunyiziwa maji ili kuondoa vumbi na uchafu.

39. Dalili ya balche kwa wasichana na wavulana ni ipi?

A Sauti nzito

B Kuota matiti

C Kuwa na mihemko mbalimbali

D Kuota ndoto nyevu

E Kupata hedhi

Jibu: C Kuwa na mihemko mbalimbali

Sababu: Balche huashiria mabadiliko ya kimwili na kisaikolojia.

40. Kwa nini Bahati hupata wateja wachache licha ya kuuza chai ya maziwa na nyama choma?

A Hazingati kipato cha wateja

B Siyo mvumilivu kwa wateja

C Hajui kupika vizuri

D Anauza chakula kisichopendwa na wateja

E Hawaburudishi wateja

Jibu: A Hazingati kipato cha wateja

Sababu: Wateja hupendelea bidhaa rahisi na nafuu kama chai ya rangi na mihogo, hivyo Bahati hupata wateja wachache.

41. Chama cha Tanganyika African National Union (TANU) kiliundwa mwaka 1954. Lipi lilikuwa lengo kuu la kuundwa kwake?

Jibu: Lengo kuu la kuundwa TANU lilikuwa kupigania uhuru wa Tanganyika kutoka kwa utawala wa kikoloni.

42. Mzee Maina anamiliki ng'ombe 2,800 na huhama kutoka eneo moja kwenda jingine. Mwaka jana alikuwa Singida, mwezi uliopita alikuwa Dodoma na kwa sasa yupo Morogoro. Toa sababu mbili zinazomfanya Mzee Maina kuhamahama.

Jibu:

Kutafuta malisho bora kwa ng'ombe wake.

Kutafuta maji ya kunywa kwa mifugo yake.

43. Wanafunzi walipima umbali katika ramani ya kijiji kutoka kwenye kisima cha maji hadi zahanati na kupata sentimeta 5. Tafuta umbali halisi ikiwa kipimio cha ramani ni 1:300,000.

Jibu:

Umbali halisi = $5 \text{ cm} \times 300,000 = 1,500,000 \text{ cm} = 15 \text{ km}$

44. Usafirishaji ni moja ya shughuli muhimu kwa maendeleo ya Taifa. Ni vitu gani viwili muhimu vinahitajika ili usafirishaji ufanyike kwa urahisi?

Jibu:

Barabara na reli au njia za usafirishaji.

Vyombo vya usafirishaji kama magari, meli au ndege.

45. (a) Kifaa gani kinatumika kupima mwanga wa jua?

Jibu: Solarmeter au Lux meter

(b) Taja kipimio kinachotumika kupima mwanga wa jua.

Jibu: Lux (lx)